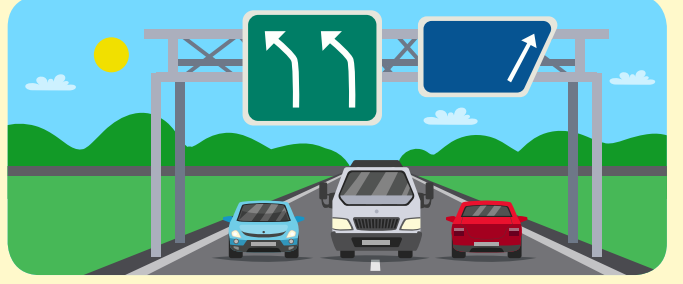

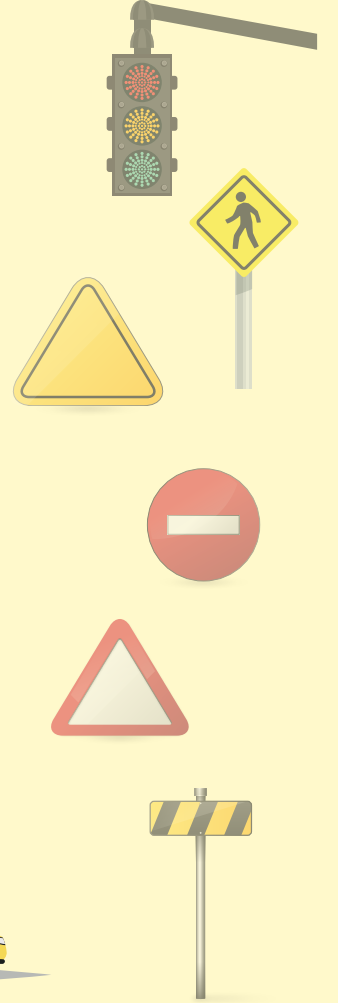
TRAFİKTE

Yollarda, sokaklarda
Dikkat et araçlara.
Kaldırımdan inmeden
Bakmalıyız sağa sola.

Caddede oynamayız,
Kurallara saygılıyız.
Kırmızı yandığında
Mutlak durmalıyız.

Baba, sen de hız yapma,
Bizi hayata bağla.
Trafikte şaka yok
Lütfen bunu unutma.

1. Metne göre yanıtlara uygun sorular yazınız.

.....
.....

Yollarda araçlara dikkat etmeliyiz.

.....
.....

Caddede oynamamalıyız.

.....
.....

Kırmızı ışık yandıığında durmalıyız.

.....
.....

Trafik kurallarına saygılı olmalıyız.

.....
.....

Kaldırımdayken sağa sola bakmalıyız.

.....
.....

Trafiğin şakası yoktur.

Şiirde anlatılmak isteneni yazınız.

Şiirin ana duygusunu yazınız.

2. Her bir sıradaki sözcük grubunu sözlük sırasına göre sıralayınız. Sıraladığınız sözcüklere ait heceleri de yazıp şifreyi çözünüz.

kural	kırmızı	cadde	kaldırım
ra	la	ku	ral
.....
.....
.....			

yol	sokak	araç	şaka
lar	ma	uy	yar
.....
.....
.....			

sol	sağ	hız	hayat
zu	ü	ler	lür
.....
.....
.....			

3. Aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

Trafik kuralları neden önemlidir?

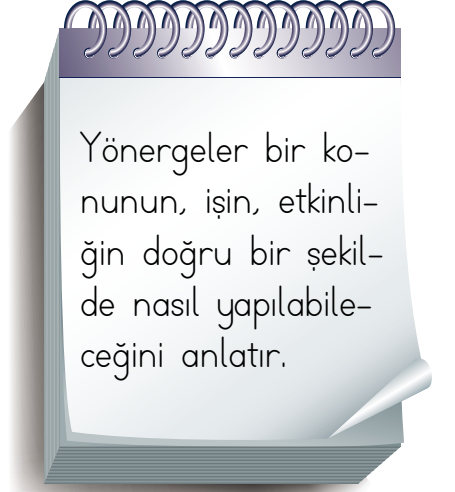
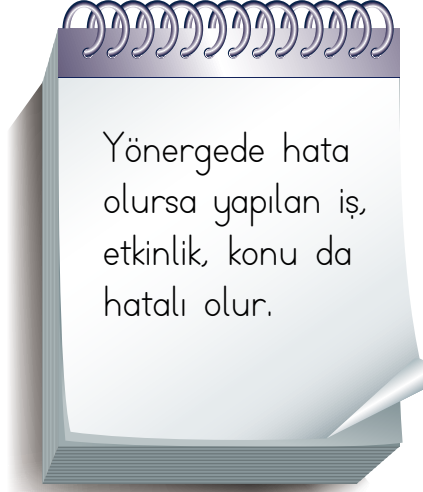
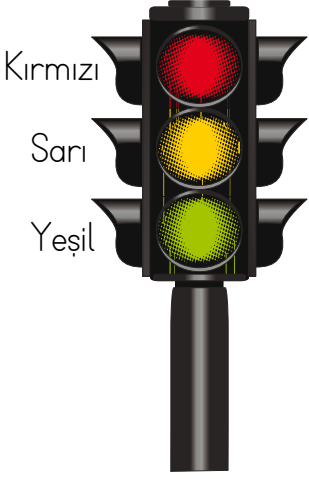
Trafik kuralları nelerdir?

Trafikte kurallara uymazsak neler olabilir?

Emniyet kemeri takmanın önemi nedir?

Herhangi bir konuda izlenecek yol için belli kurallara dayanarak hazırlanan belgelere **yönerge** denir.

- Yönerge cümleleri kısa, öz, basit ve anlaşılır olmalıdır.
- Yönergede sıralamalara dikkat edilmelidir.
- Yönergelerde her aşama ayrı maddeler hâlinde açıklanmalıdır.

ETKİNLİK
YÖNERGESİ
İÇERİĞİ

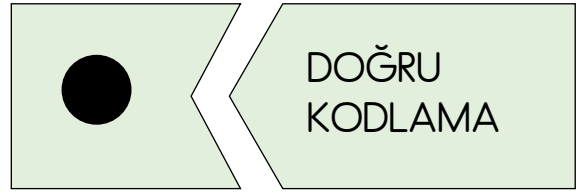
- ★ Etkinliğin adı
- ★ Düzenleyen hazırlayan kişi
- ★ Konu
- ★ Süre
- ★ Kullanılacak araç ve gereçler
- ★ Varsa güvenlik önlemleri
- ★ Uyarılar

YÖNERGE VE FORM YAZMA

Optik okuyucunun algılayabileceği şekilde tasarlanmış özel, kodlanabilir kâğıda **optik form** denir.

The form includes sections for: OKUL KODU, ÖĞRENCİ NO, TC KİMLİK NO, GSM KODU, TELEFON NUMARASI, KİTAPÇIK TÜRÜ, CİNSİYET, ADI-SOYADI, ÖĞRENCİ NO, SINIFI, OKUL, İL-İLÇE, and ÖRNEK KODLAMA. The ÖRNEK KODLAMA section shows a grid of bubbles for digits 0-9 and symbols like 'X' and '✓'.

OKUL KODU					
2	0	1	8		
0	●	0	0	0	0
1	1	●	1	1	1
●	2	2	2	2	2
3	3	3	3	3	3
4	4	4	4	4	4
5	5	5	5	5	5
6	6	6	6	6	6
7	7	7	7	7	7
8	8	8	●	8	8
9	9	9	9	9	9

Optik formlarda her sütuna bir kodlama yapılır.

Her kutucuğa tek harf, tek sayı veya işaret yazılır.

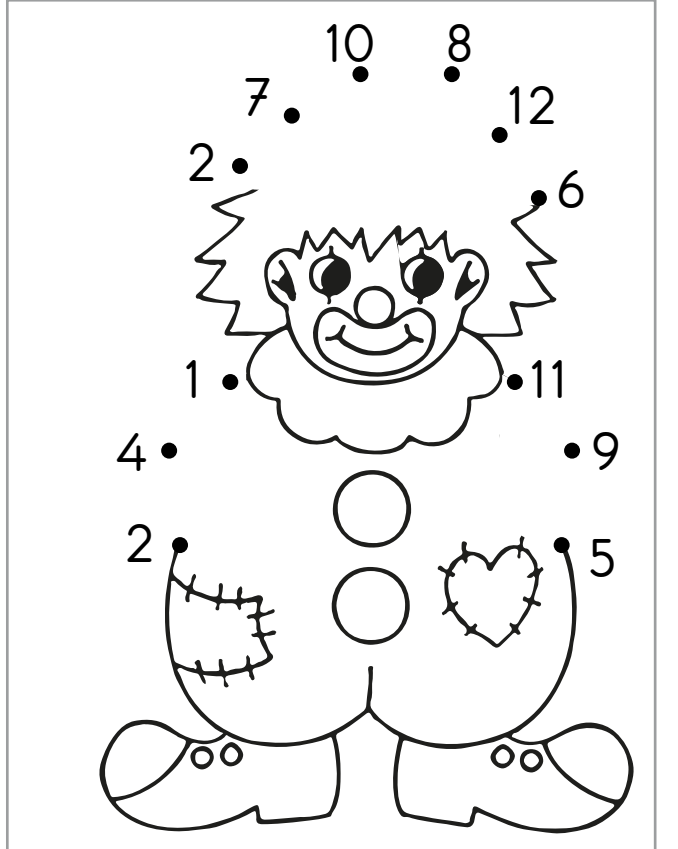
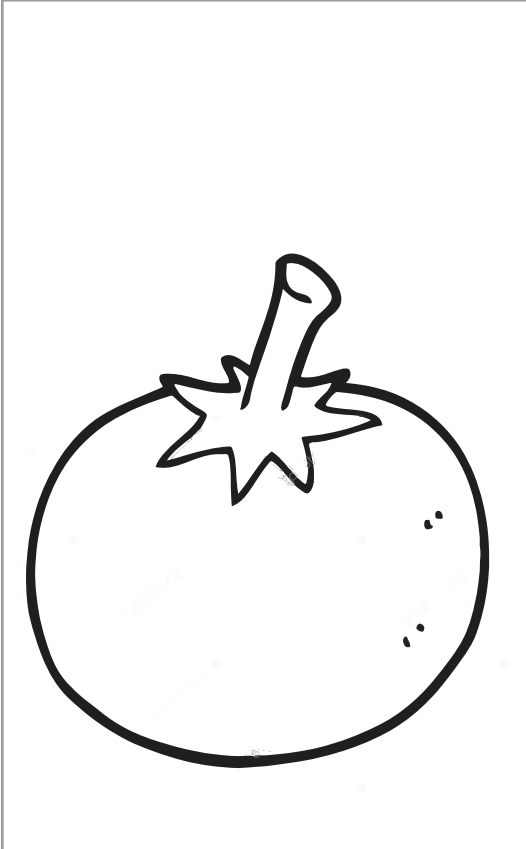
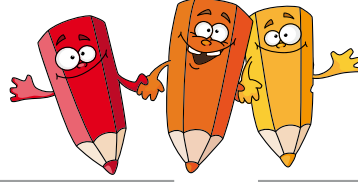
A L İ Ç İ N A R

Kelimeler arasında bir kutu boş bırakılır.

Etkinlik-74

1. Domatesin sapını yeşile boyayalım.
2. Domatesin gövdesini kırmızıya boyayalım.
3. 2, 7, 10, 8, 12 ve 6 numaralı noktaları birleştirelim.
4. 1, 4, 2 numaralı noktaları birleştirelim.
5. 11, 9, 5 numaralı noktaları birleştirelim.
6. Palyaçonun ağızını kırmızıya ayakkabılarını yeşile boyayalım.
7. Palyaçoyu dilediğimiz gibi boyayalım.

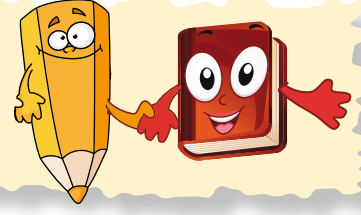
Aşağıda verilen yönergelere uygun olarak aşağıdaki domates ve palyaçoyu boyayınız.

ETKİNLİKLER

İstenilen şeylerin yazılması, doldurulması için hazırlanmış basılı belgeye **form** denir.

Etkinlik-75

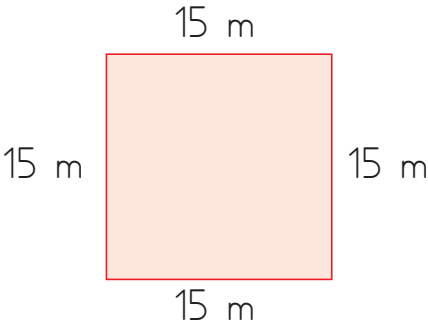
Aşağıdaki formu doldurunuz.

Adı - Soyadı	
Doğum Tarihi	
Doğum Yeri	
Anne ve Baba Adı	
Ev Adresi	
Okulu	
Okul Adresi	
Okul Numarası	
Şubesi	
Öğretmeni	
İlgi Alanları	

Kare, Dikdörtgen ve Üçgenin Çevre Uzunlukları

- Vedat Bey, kare şeklindeki bahçenin çevresini telle çeviriyor.

Bahçenin bir kenarı 15 m olduğuna göre Vedat Bey kaç metre tel kullanmıştır?

- Karenin dört kenarı birbirine eşittir. Her bir kenarının uzunluğu 15 m'dir.
- Dört kenarın uzunlukları toplamı karenin çevresine eşittir.

$$15 + 15 + 15 + 15 = 60 \text{ m karenin çevresi}$$

veya

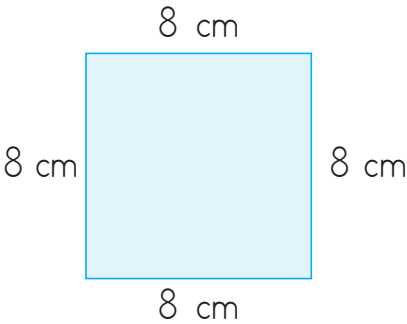
$$15 \times 4 = 60 \text{ m karenin çevresi}$$

BİLGİ SANDIĞI

Karenin çevre uzunluğunu hesaplarken bir kenarının uzunluğunu 4 ile çarparsınız.

- Aşağıdaki karenin çevresini hesaplayalım.

- Dört kenarının her biri 8 cm'dir. Tüm kenarların uzunlukları toplamı bize çevre uzunluğunu verir.

$$8 + 8 + 8 + 8 = 32 \text{ cm}$$

veya

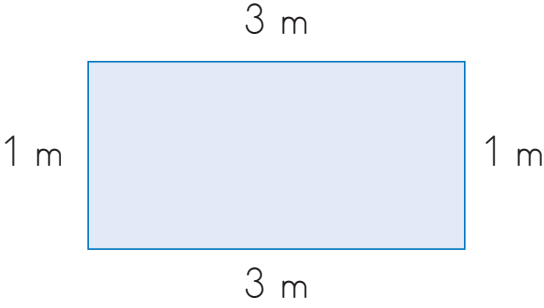
$$8 \times 4 = 32 \text{ cm}$$

Karenin çevresi 32 cm'dir.

Kare, Dikdörtgen ve Üçgenin Çevre Uzunlukları

- Ela Hanım, dikdörtgen şeklindeki masa örtüsünün çevresine kurdele dizecektir.

Dikdörtgen şeklindeki örtünün uzun kenarları 3 m, kısa kenarları 1 m'dir. Ela Hanım, masa örtüsünün çevresine kaç metre kurdele kullanır?

- Dikdörtgenin birbirine eşit iki uzun ve iki kısa kenarı vardır.
- Tüm kenar uzunlukları toplamı dikdörtgenin çevresine eşittir.

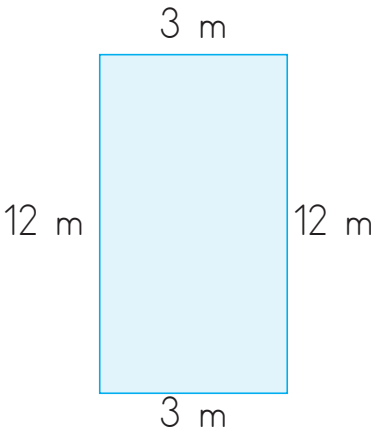
$$3 + 3 + 1 + 1 = 8 \text{ m}$$

veya

$$(3 \times 2) + (1 \times 2) = 6 + 2 = 8 \text{ m}$$

Ela Hanım, 8 m kurdele kullanır.

- Aşağıdaki dikdörtgenin çevresini hesaplayalım.

BİLGİ SANDIĞI

Dikdörtgenin karşılıklı kenarları birbirine eşittir.

- Tüm kenarları toplanarak dikdörtgenin çevresi bulunabilir: $12 + 12 + 3 + 3 = 30 \text{ m}$
- Uzun kenarın 2 katını, kısa kenarın 2 katını bularak çarpımları toplayabiliriz.

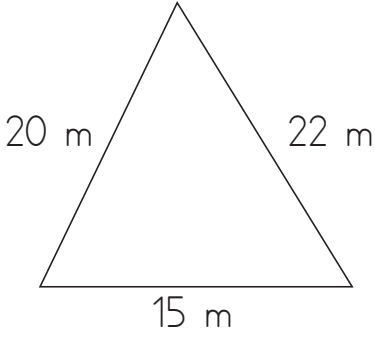
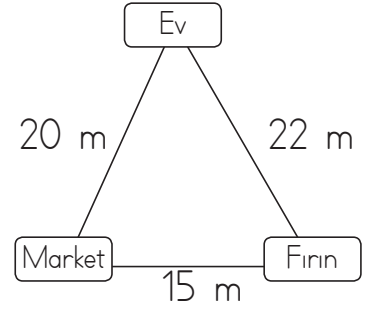
$$(12 \times 2) + (3 \times 2) = 24 + 6 = 30 \text{ m}$$

- Kısa ve uzun kenarı toplayıp 2 katını alabiliriz.

$$(12 + 3) \times 2 = 15 \times 2 = 30 \text{ m}$$

Kare, Dikdörtgen ve Üçgenin Çevre Uzunlukları

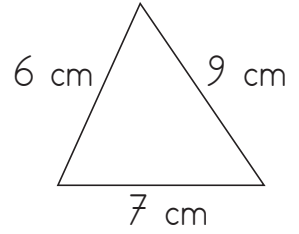
- Mehtap, evden çıkıp önce markete, marketten fırına gidiyor. Fırından ekmek alarak tekrar eve dönüyor. Mehtap'ın yürüdüğü üçgen şeklindeki yolun çevresi kaç metredir?

- Üçgenin üç kenarı vardır. Üç kenarının uzunlukları toplamı üçgenin çevre uzunluğuna eşittir.
 $22 + 20 + 15 = 57$ m
Mehtap 57 m yürümüştür.

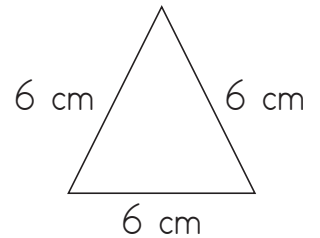
- Üçgeninin çevresini hesaplayalım.

- Üçgenin üç kenarını toplayarak çevresini hesaplarız;
 $9 + 7 + 6 = 22$ cm

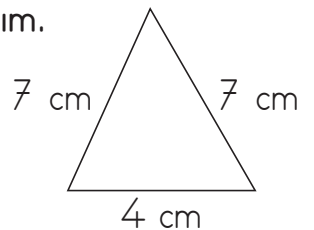
- Üç kenar uzunluğu da aynı olan üçgenin çevresini hesaplayalım.

- Üçgenin üç kenarı da birbirine eşittir.
Çevresi; $6 + 6 + 6 = 18$ cm veya $6 \times 3 = 18$ cm olarak hesaplanır.

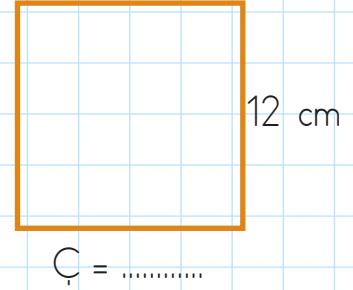
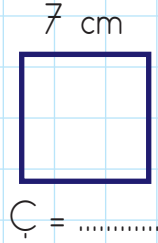
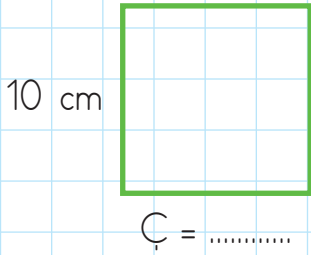
- İki kenar uzunluğu aynı olan üçgenin çevresini hesaplayalım.

- Üçgenin iki kenarı eşittir. Çevresi;
 $7 + 7 + 4 = 18$ cm veya
 $(7 \times 2) + 4 = 14 + 4 = 18$ cm olarak hesaplanır.

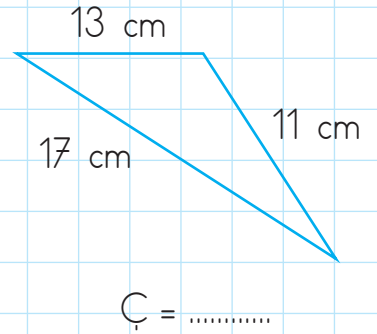
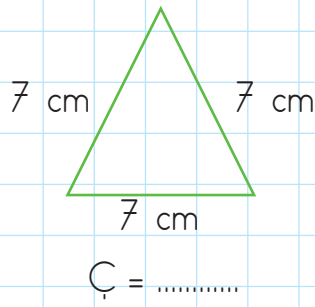
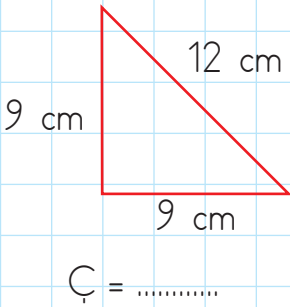

Etkinlik-62

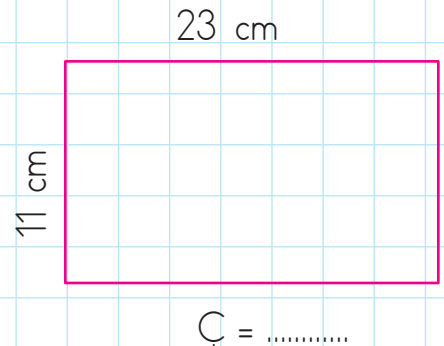
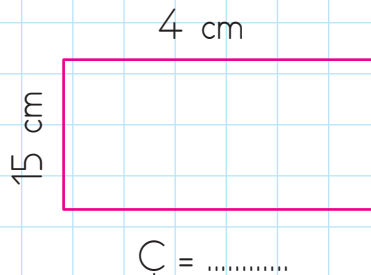
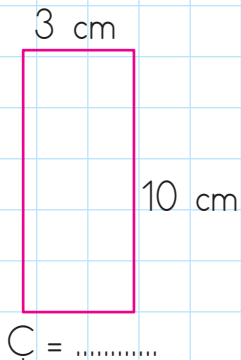
1 Aşağıdaki karelerin çevre uzunluklarını bulunuz.

2 Aşağıdaki üçgenlerin çevre uzunluklarını bulunuz.

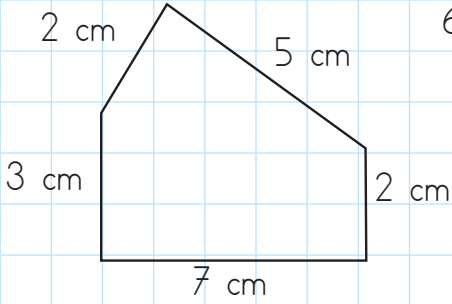

3 Aşağıdaki dikdörtgenlerin çevre uzunluklarını bulunuz.

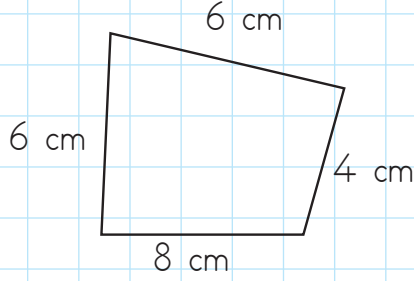

ETKİNLİKLER

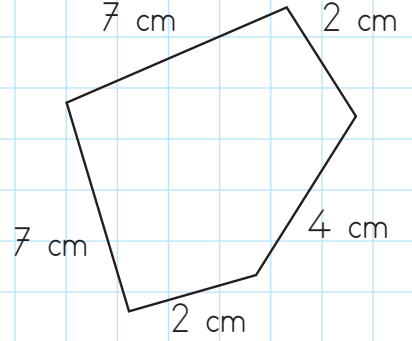
4 Aşağıdaki geometrik şekillerin çevre uzunluklarını bularak altlarına yazınız.

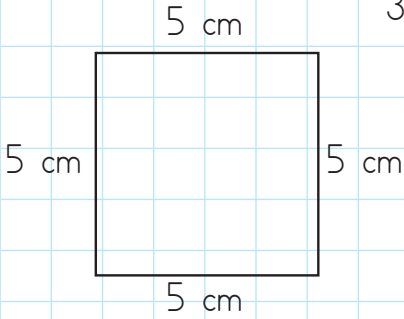
Çevre: cm

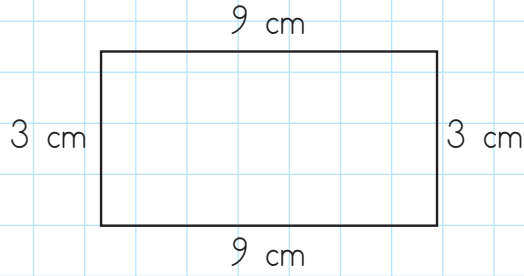
Çevre: cm

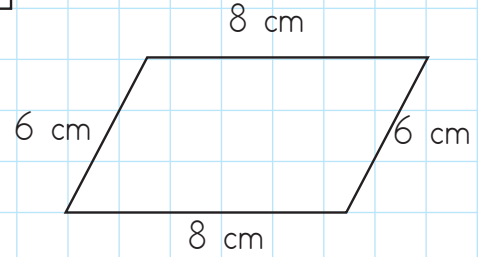
Çevre: cm

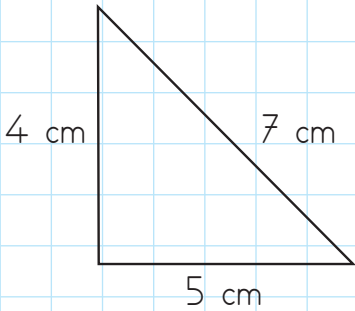
Çevre: cm

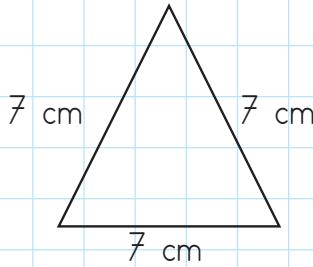
Çevre: cm

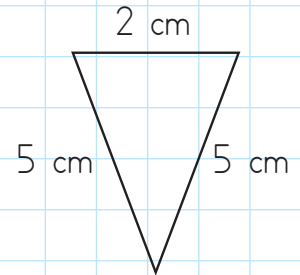
Çevre: cm

Çevre: cm

Çevre: cm

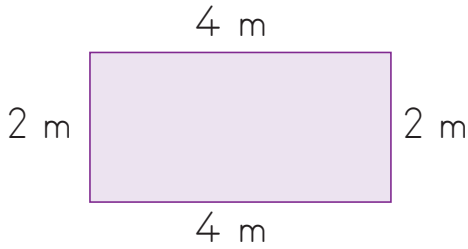

Çevre: cm

○ Aşağıdaki problemlerin çözümlerini inceleyelim.

Problem 1 Kısa kenarı 2 m, uzun kenarı 4 m olan dikdörtgen şeklindeki bir odanın çevresi kaç metredir?

Çözüm: Dikdörtgenin çevresini hesaplayarak odanın çevresini buluruz.

$$(4 \times 2) + (2 \times 2) = 8 + 4 = 12 \text{ m}$$

Odanın çevresi 12 m'dir.

Problem 2 Kare şeklindeki bir bahçenin çevresi 48 m'dir. Bahçenin bir kenarı kaç metredir?

Çözüm: Karenin 4 kenarı birbirine eşittir. Karenin çevre uzunluğunu 4'e bölerek bir kenarının uzunluğunu bulabiliriz.

$$48 \div 4 = 12 \text{ m}$$

Kare şeklindeki bahçenin bir kenarı 12 m'dir.

Etkinlik-63

Aşağıda verilen problemlerin çözümlerini yapınız.

1. Kare şeklindeki bir masanın çevre uzunluğu 8 m'dir. Eşit büyüklükteki iki masa yan yana konuluyor. Oluşan dikdörtgen şeklindeki masanın çevresi kaç metre olur?

2. 210 cm'lik bir kurdele ile kısa kenarı 20 cm, uzun kenarı 35 cm olan bir çerçevenin etrafı kaplandı. Kurdeleden geriye kaç santimetre kalmıştır?

3. Çevre uzunluğu 148 m olan kare şeklindeki bir bahçenin bir kenarı kaç metredir?

4. Bir kenarı 24 m olan kare şeklindeki bahçenin etrafını çevirmek için metresi 5 ₺'den tel alınıyor. Kaç lira tel parası ödenmiştir?

5. Çevresi 18 m olan dikdörtgen şeklindeki bir odanın kısa kenarı 3 m'dir. Bu odanın uzun kenarı kaç metredir?

Standart Olmayan Birimlerle Alan Ölçme

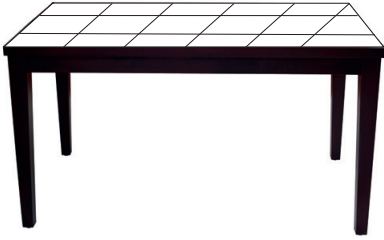
- Emine, mutfaktaki yüzeyin alanını hesaplamak için yerdeki fayansları sayıyor. Mutfağın zemininde 75 fayans sayan Emine, mutfağın alanını 75 fayans olarak buluyor.

- Bir masanın alanını, A4 kâğıtlarını kullanarak bulabiliriz.

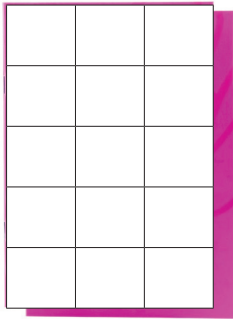
BİLGİ SANDIĞI

Çevresi kapalı olan düzlemlerin yüzeyine **alan** denir.

- Masanın yüzeyinde 15 tane kâğıt vardır.
- Masanın alanı 15 kâğıttır.

- Kitabımızın yüzeyini aynı büyüklükte seçtiğimiz el işi kâğıtlarıyla ölçelim.

- Kitabın yüzeyi 15 el işi kâğıdı ile kaplanmıştır.
- Kitabın alanı 15 el işi kâğıdıdır.

Standart Olmayan Birimlerle Alan Ölçme

○ Birim kareleri kullanarak yüzeylerin alanını hesaplayalım.

Aşağıdaki yüzeyleri kaplayan birim kareleri tek tek sayalım.

Yüzeydeki birim kare sayısını kısa yoldan bulalım.

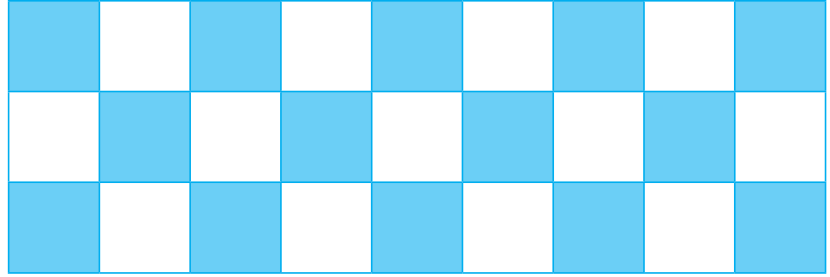

BİLGİ SANDIĞI

Bir yüzeyin alanını ölçerken, ölçüm yapmak için kullandığımız birimleri aralarında boşluk bırakmadan yüzeye yerleştiririz.

→ 1 birim kare

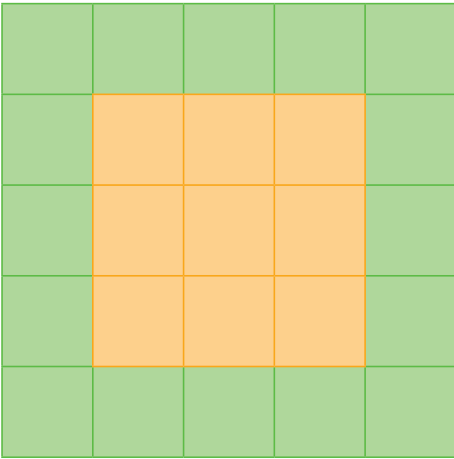

Yüzeyin alanı 27 birim karedir.

Kısa kenardaki birim kare sayısı: 3

Uzun kenardaki birim kare sayısı: 9

$$3 \times 9 = 27 \text{ birim kare}$$

Yüzeyin alanı 25 birim karedir.

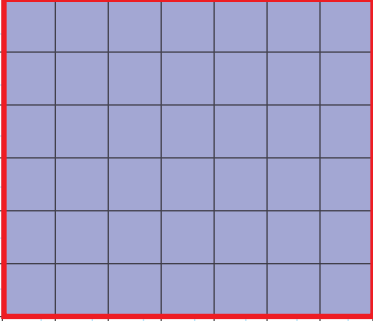
Yatay kenardaki birim kare sayısı: 5

Dikey kenardaki birim kare sayısı: 5

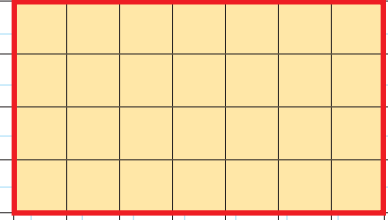
$$\text{Alan} \rightarrow 5 \times 5 = 25 \text{ birim kare}$$

 Etkinlik-66

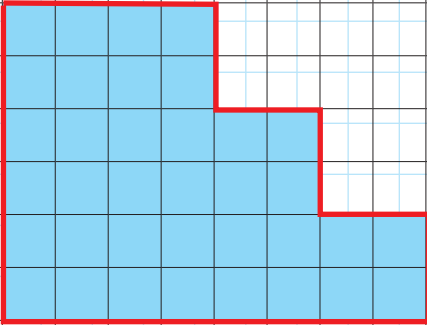
1 Alanların kaç birim kare olduğunu altlarına yazınız.

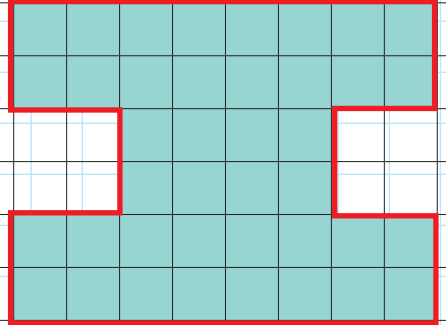
..... birim kare

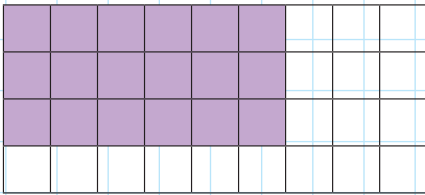
..... birim kare

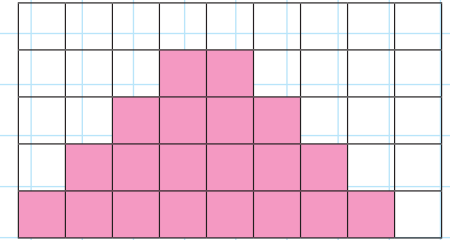
..... birim kare

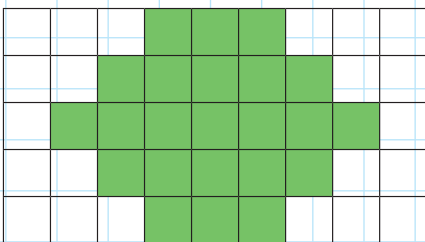
..... birim kare

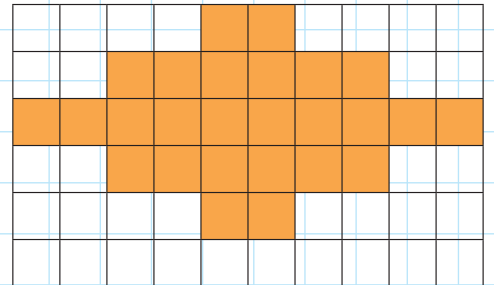
Alan : birim kare

Alan : birim kare

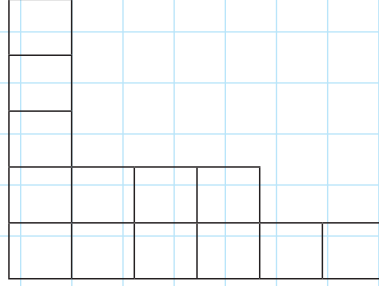
Alan : birim kare

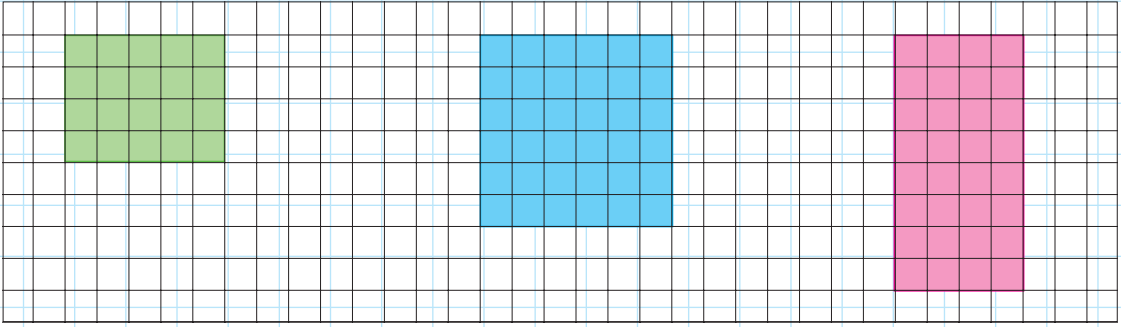
Alan : birim kare

ETKİNLİKLER

- 2 Aşağıdaki yer döşemesi için kaç tane daha fayans kullanılmalıdır? Çizerek bulunuz.

- 3 Aşağıdaki düzlemsel şekillerin alanlarını hesaplayarak altlarına yazınız.

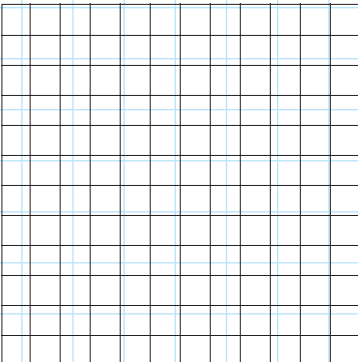
$$\dots \times \dots = \dots$$

$$\dots \times \dots = \dots$$

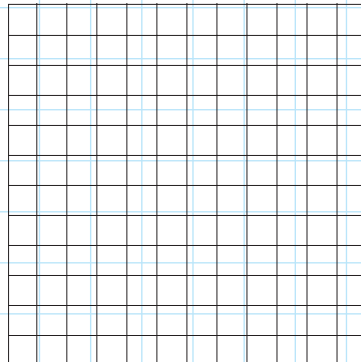
$$\dots \times \dots = \dots$$

- 4 Aşağıdaki alanlar üzerinde verilen birim kare kadar alanı boyayınız.

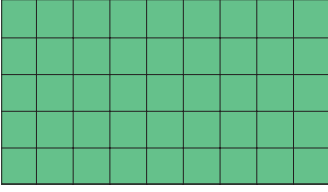
50 birim kare

38 birim kare

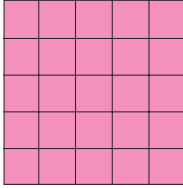
1.

Yukarıdaki şeklin alanı kaç birim karedir?

- A) 54 B) 49 C) 45

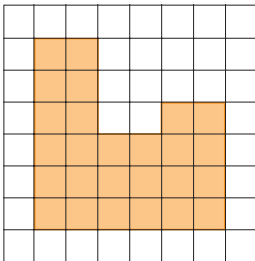
2.

Yukarıdaki şeklin alanı kaç birim karedir?

- A) 24 B) 25 C) 27

3.

Yukarıdaki şekilde boyalı alan kaç birim karedir?

- A) 26 B) 27 C) 28

4. Aşağıdaki öğrencilerden hangisinin söylediği **yanlıştır**?

A)

Masanın yüzeyini kitabımız ile ölçebiliriz.

B)

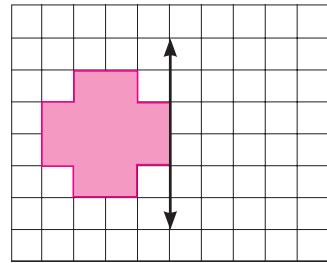
Kitabın yüzeyini kare şeklindeki küçük kâğıtlar ile ölçebiliriz.

C)

Defterimizin yüzeyini okul çantamız ile ölçebiliriz.

5.

Yukarıdaki şeklin simetriği çizilirse oluşan şeklin tamamının alanı kaç birim kare olur?

- A) 18 B) 24 C) 26

TEST - 42

6.

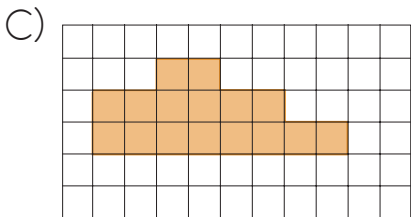
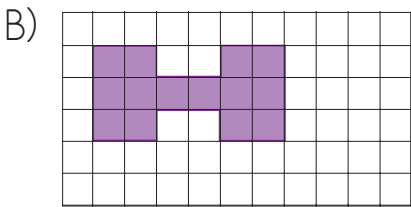
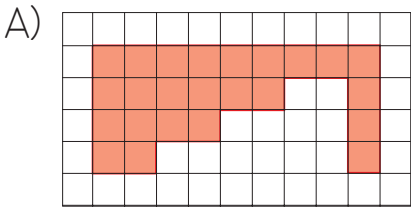

Evdeki sehpanızın üzerini 8 kitap ile kaplıyorum.

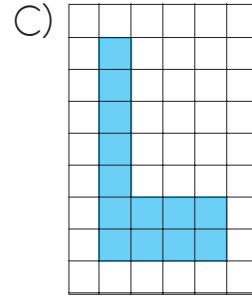
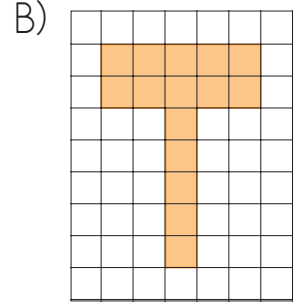
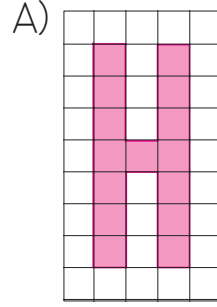
Berk'in verdiği bilgiye göre aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Sehpanın alanı 8 birim karedir.
- B) Sehpanın çevresi 8 kitaptır.
- C) Sehpanın alanı 8 kitap kadardır.

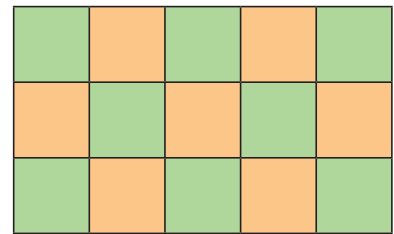
7. Aşağıdaki şekillerden hangisinde boyalı alan diğerlerinden büyüktür?

8. Hangi harfin kapladığı alan daha azdır?

9.

Yukarıdaki şeklin alanı kaç birim karedir?

- A) 15
- B) 16
- C) 17

Elektrik Kaynakları

Pil ve Batarya

Günlük yaşamda kullandığımız bazı araç gereçler elektrik enerjisinin çok daha düşük olanıyla çalışır. El radyosu, telsiz telefonlar, el feneri, saat, hesap makinesi bu tür araç gereçlerdendir. Saydığımız araç gereçlerin çalışması için gerekli düşük enerjiyi **piller** sağlar. Piller farklı boyut, biçim ve güçte olabilir.

Batarya da bir çeşit pildir. Daha çok enerjiye ihtiyaç duyduğumuz cep telefonu, dizüstü bilgisayar, şarj edilebilen el süpürgeleri **bataryalarla** çalışır. Batarya, birkaç tane pilin bir araya gelmesi ile oluşturulmuş bir düzenektir. Kullanılmasında ve imha edilmesinde pil için gösterdiğimiz özeni bataryalar için de göstermeliyiz.

Bataryalar enerjilerini şehir elektriğinden aldığı için kullanmadığımız zamanlarda cihazı kapalı tutmak enerji tasarrufu sağlayacaktır.

Akü

Otomobil, kamyon, traktör, otobüs, gemi, uçak gibi araçların ilk ateşlemesini yapan aküler, motorlu araçlarda kullanılan elektrik kaynaklarıdır. Uzun yıllar boyunca kullanılabilir. Enerjileri bittiğinde tekrar dolun yapılabilen elektrik kaynaklarındandır.

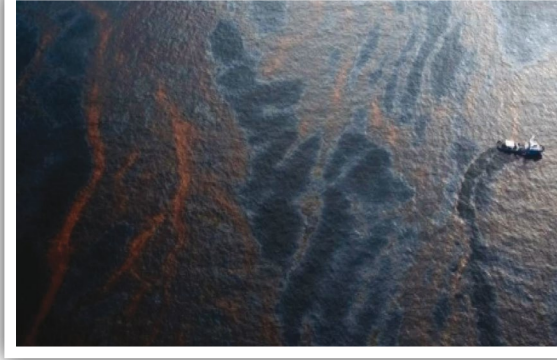

BİLGİ SANDIĞI

Enerji tasarrufu için doldurulabilen pilleri tercih etmeliyiz.

DÜŞÜNELİM

- Pillerin çevreye verdiği zararları araştırınız.
- Pillerin çevreye vereceği zararları nasıl azaltabiliriz?

Piller ve Çevre

Teknoloji ilerledikçe insanlar daha küçük boyutta elektrikli araçlar üretmişlerdir. Bu araçları kullanabilmek için elektrik enerjisinin taşınabilir olması gerekmiştir. Piller de bu amaçla icat edilmiştir. Pil kullanımı her geçen yıl çok daha fazla artmaktadır. Kolumuzdaki saat, oyuncakların büyük bölümü, hesap makineleri, fenerler hep pille çalışmaktadır. Hayatımızı bu kadar kolaylaştıran piller, bir süre sonra kullanılamaz hâle gelmektedir.

Pilin enerji üretmesini sağlayan içindeki maddeler çok zehirli ve zararlıdır. Bu nedenle pilleri çok dikkatli kullanmalıyız. Zaman zaman sızıntı yapan, beklemekten dolayı üzerinde tortu biriken pilleri kesinlikle kullanmamalıyız. Akmış pilleri çıplak elle tutmamalı, mutlaka eldivenle cihazdan çıkarmalıyız. Bu pillerin temizliğini yapmak yerine geri dönüşüme kazandırmalıyız. Eğer pilden sızan maddeler elimize bulaşmışsa ellerimizi bol su ile yıkamalıyız.

Elektrik Kaynakları

Pilleri ağızımıza sokmamalı, ateşe atmamalıyız. Bitmiş pilleri ısıtıp tekrar kullanmaya çalışmak hem bize hem de kullanacağımız pille çalışan alete zarar verecektir.

Markasına güvendiğimiz pilleri kullanmak dikkat etmemiz gereken başka bir konudur. Maalesef uygun dolum ve saklama yapılmayan piller patlamaya varan problemler oluşturmaktadır.

Enerjisi biten piller, bilinçsiz bir şekilde doğaya atıldığında çok büyük çevre problemleri oluşturur. Tek bir pil neredeyse bir oda hacmindeki toprağı zehirleyebilir. Zehirlenen bu toprak yıllarca ürün vermeyebilir. Yine tek bir pil, altı yüz bin ton suyu zehirlemektedir. Bu miktar da on bir kişinin bir yıllık su ihtiyacını giderecek miktardır. Bir göle, baraja ya da denize atılan pillerin oradaki canlı yaşamını nasıl sona erdireceğini unutmamalıyız.

Bu nedenle piller diğer atıklardan ayrı biriktirilmelidir. Daha sonra pil toplama kutularına atılarak geri dönüşüme kazandırılmalıdır.

Etkinlik-85

Her sıradaki elektrikli araçlardan biri diğerlerinden farklı kaynak ile çalışmaktadır. Bu aracı bulup boyayınız.

→	Cep telefonu	Telsiz	Saç kurutma makinesi
→	Fırın	Buzdolabı	El feneri
→	Ütü	Motosiklet	Araba
→	Gemi	Floresan	Ampul
→	Kumanda	Çamaşır makinesi	Oyuncak araba

Etkinlik-86

Aşağıdaki cümlelerdeki noktalı yerleri verilen sözcüklerin uygun olanlarla tamamlayınız.

elektrik süpürgesi

akü

şehir elektriği

Güneş pili

elektrik kaynakları

piller

- Farklı araçların çalışmasını sağlayan farklı vardır.
- düşük enerji üretir.
-, evlerimizdeki elektrikli aletleri çalıştırmak için kullanılır.
- ışık enerjisinden elektrik enerjisi üretir.
- Ulaşım araçlarında kullanılan elektrik kaynağıdür.
- şehir elektriği ile çalışır.

Etkinlik-87

Aşağıdaki aydınlatma araçlarından şehir elektriği ile çalışanı işaretleyiniz.

Etkinlik-88

Aşağıdaki kutularda verilen bilgiler hangi elektrik kaynağı ile ilgilidir? Eşleştiriniz.

Elektrik santrallerinde ve barajlarda üretilir. Elektrikli aletin fişini taktığımızda prizden alınır.

Birden çok pilin bir araya gelmesiyle oluşan düzenektir. Cep telefonları, telsiz, fotoğraf makinesinin çalıştırılmasında kullanılır.

Pil ve bataryadan daha fazla ve daha uzun süreli elektrik sağlayan kaynaktır. Ulaşım araçlarının elektrik ihtiyacını karşılar.

Düşük enerjili elektrik kaynağıdır. Farklı boyutta ve güçte olabilir. Masa saati, el feneri ve oyuncaqlarda kullanılır.

Etkinlik-89

Aşağıdaki görselle ilgili dört cümle yazınız.

.....

.....

.....

.....

Etkinlik-90

Aşağıda boş bırakılan yerleri uygun sözcüklerle tamamlayınız.

düşük

pilller

kimyasal

güneş pili

enerji

- Pillerin yapısında zararlı maddeler bulunur.
- Piller enerji üretir.
- ışık enerjisinden elektrik enerjisi üretir.
- farklı büyüklük ve güçte olabilir.
- Aküler, pillere göre daha çok üretir.

ETKİNLİKLER

Etkinlik-91

Aşağıdaki ifadelerin doğru ya da yanlış olduğunu bulup uygun okuyup uygun yerleri işaretleyiniz.

Doğru/Yanlış

➤ Bitmiş pilleri çöpe atabiliriz.

➤ Tek kullanımlık piller yerine şarj edilebilir piller kullanmalıyız.

➤ Pillerin zararları konusunda çevremizdeki insanları bilgilendirmeliyiz.

➤ Pilleri açarak içini inceleyebiliriz.

➤ Bitmiş pilleri ateşe atmalıyız.

➤ Odadan ayrılırken lambaları kapatmamalıyız.

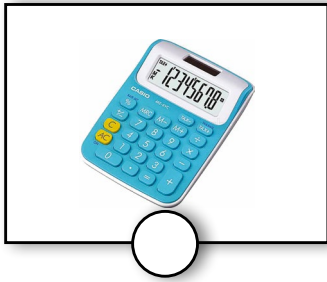

➤ Kullanılan piller geri dönüşüm kutularında biriktirilmelidir.

Etkinlik-92

Pille çalışan araç gereçleri ✓ ile işaretleyiniz.

Meyve ve Sebze Yetiştiriyorum

DÜŞÜNELİM

En çok hangi meyve ve sebze severseniz? Sevdiğiniz bu ürünlerin hangi koşullarda yetiştirildiğini biliyor musunuz?

Hasanlar o gün derste meyve ve sebzelerin yetişme koşullarını işleyeceklerdi. Öğretmenleri dersin başında onlara “Yaprakları, yumruları, kökleri, meyveleri veya tohumları yaş ya da kurutulmuş olarak tüketilen kültür bitkilerine sebze denir. Domates, biber, patlıcan, kabak gibi ürünler bunlara örnektir. Ülkemiz, iklim çeşitliliği fazla olduğundan sebze tarımı için uygun özelliklere sahiptir. Ayrıca ülkemizin iklim ve toprak şartlarının elverişliliğine bağlı olarak değişik türlerde meyve üretimi yapılmaktadır. Türkiye, dünyanın en önemli meyve üreticilerindedir. Çoğu yaş olarak tüketilen meyvelerin bir kısmı kurutulularak tüketilir. Turunçgiller, incir, elma, üzüm, kayısı, şeftali, muz ülkemizde yetiştirilen belli başlı meyvelerdedir. İklim ve toprak şartlarına göre bazı yerlerde belirli meyvelerin tarımı ön plana çıkmıştır.” dedi.

O gün dersin sonunda öğretmen, tüm öğrencilerinden büyütmeleri için birer ürün seçmelerini ve evde yetiştirmelerini istedi. Hasan ve sıra arkadaşı Hale, fasulye yetiştirmeye karar verdiler. Hale, bitkisini odasında rahatça görebileceği bir yere koymayı düşündü. Odasında en uygun yerin pencerenin önü olduğuna karar verdi. Pencere önünde güneş ışınları bitkisine vurdukça yaprakları ıslık ıslık parlıyordu. Bu ısıltı Hale'nin hoşuna gidiyordu. Hale bitkisinin toprağını kontrol ediyor ve gerektiğinde azar azar suluyordu. Hasan, bitkisini odasında çalışma masasının üstüne koymuştu. Çalışma masası pencereden uzaktaydı. Bu yüzden fazla güneş görmüyordu. Aklına geldikçe bitkisini suluyordu. Doldurduğu kaptaki suyun tamamını bitkisine döküyordu. Bir süre sonra Hasan, bitkisinin önce yapraklarının sararmaya başladığını daha sonra da yapraklarını dökmeye başladığını fark etti.

Meyve ve Sebze Yetiştiriyorum

Öğretmenleri, yetiştirdikleri ürünlere bakmaları için öğrencilere üç hafta süre tanıdı. Üç haftanın sonunda herkes bitkisini sınıfa getirdi. Hale'nin bitkisinin boyu uzamış, yaprakları çoğalmıştı. Hasan'ın fasulyesinin üzerinde az sayıda sararmış yaprak kalmıştı. Hasan, Hale'nin bitkisini görünce şaşırıldı ve nasıl bu kadar büyütebildiğini sordu. Hale, bitkisini pencerenin önünde güneş alan bir yere koyduğunu, bitkiye ihtiyacı kadar su verdiğini ve onu soğuktan koruduğunu söyledi. Hasan, bitkisini büyütürken ne kadar hatalı davrandığını fark etti. Bitkilerin büyümek için güneş ışınlarına ve yeterli miktarda suya ihtiyaç duyduğunu anladı.

Öğretmenleri, öğrencilerin yetiştirdiği bütün bitkiler inceledikten sonra her meyve ve sebzenin farklı koşullara ihtiyaç duyduğunu, bunlara dikkat etmezsek yetiştirdiğimiz bitkinin ürün veremeyeceğini dile getirdi. Öğretmen, seçtiği sebze ve meyvelerden bazılarının yetiştirme koşullarını öğrencilere açıkladı. Bütün bitkilerin yaşayabilmesi için güneş, hava, su ve toprağa ihtiyaçları olduğunu söyledi. Genel olarak fidelelerin, tohumların toprakla buluşması için bahar yağmurları ve uygun ısı koşullarının olduğu bahar aylarının uygun bir dönem olduğunu söyledi. Ülkemizin, iklim ve toprak olarak birçok sebze ve meyvenin yetiştirilebilmesi için uygun şartlara sahip olduğunu anlattı. Bu yüzden çok çeşitli tarım ürünlerinin yetiştirilebildiği bilgisini öğrencilerine aktardı. Yetiştirirken olduğu gibi tüketirken de sebze ve meyveler için uygun mevsimleri seçmenin önemli olduğunu söyledi.

Bazı Sebze ve Meyvelerin Yetiştirme Koşulları

- ➔ **İncir:** Yetiştirilmesi ve meyve verebilmesi için yüksek sıcaklık gereklidir. Soğuğa ve don olaylarına karşı dayanıksızdır. Meyve dönemi olan yaz aylarının yağışsız geçmesi gerekir. Aydın ve İzmir, incir tarımının yoğun olarak yapıldığı illerdir.
- ➔ **Turunçgiller:** Portakal, limon, mandalina, greycourt ve turuncdur. Turunçgiller, kış ılıklı ister ve yağışın yeterli olmadığı yaz aylarında sulanması gerekir. Don olayları meyveye ve ağaca zarar verir. Kışların ılık geçtiği Akdeniz ve Ege Bölgesi kıyılarında yaygındır. Kışlar ılık geçtiği için Rize ve çevresinde de yetiştirilmektedir.
- ➔ **Elma:** Türkiye’de en çok yetiştirilen meyvedir ve her türlü iklim koşuluna uyum sağlamıştır. İç Anadolu (Niğde, Konya, Amasya) ve Akdeniz Bölgesi (Isparta) en fazla yetiştirildiği yerlerdir.
- ➔ **Muz:** Soğuğa dayanıksızdır. Kış sıcaklığından dolayı sadece Akdeniz Bölgesi’nde Alanya - Anamur arasında yetiştirilir.
- ➔ **Kayısı:** Kışların çok soğuk geçtiği yerler hariç ülkemizin hemen her yerinde yetiştirilir. En çok Malatya’da üretimi yapılır.

Etkinlik-116

Aşağıda verilen uygulamayı adım adım yapınız ve aldığınız notları arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. İki tane kaba pamuk yerleştiriniz. Pamukların arasına birkaç tane kuru fasulye (nohut, buğday) koyunuz. Fasulyelerin üzerini pamukla kaplayınız.
2. İki kaptan birini karanlık bir yere koyunuz ve her gün sulayınız. Diğer kabı ise güneş gören bir yere koyunuz ve pamuk kurdukça sulayınız.
3. Birkaç gün iki kaptaki fasulyelerin büyüme evrelerini gözlemleyiniz ve her gün iki farklı kaptaki fasulyelerde gözlemlediğiniz değişimleri defterinize yazınız.
4. Yetiştirdiğiniz bitkinin büyüme evrelerini bir kâğıda veya kartona çiziniz.

Etkinlik-117

Aşağıda resimleri verilen ürünler ile yetiştirildiği yerleri eşleştiriniz.

1

A Malatya

2

B Akdeniz, Ege, Rize

3

C Akdeniz

4

D Aydın, İzmir

Etkinlik-118

Aşağıdaki ifadelerden doğru olanlara "D", yanlış olanlara "Y" yazınız.

- Ülkemiz, iklim çeşitliliği fazla olduğundan sebze tarımı için uygun özelliklere sahiptir.
- Sebze ve meyve yetiştirmek için uygun mevsimleri seçmek gerekir.
- Ülkemizin iklim şartlarından dolayı meyve üretimi yapılamamaktadır.
- Türkiye'de en çok yetiştirilen meyve elmadır.
- Türkiye'nin her yerinde sebze ekimi yapılmaktadır.
- Sebze ve meyveler; güneşe, suya, havaya ve toprağa ihtiyaç duyar.
- Düşük sıcaklıklar ve don olayları sebze üretimini olumsuz etkilemektedir.

Yönümü Bulabiliyorum

DÜŞÜNELİM

- Ne zaman yönümüzü bulmaya ihtiyaç duyarız?
- Hangi aracı kullanarak yönümüzü buluruz?

Yön, belli bir noktaya göre bir şeyin veya bir yerin bulunduğu taraftır. Dört tane ana yön vardır. Bunlar kuzey, güney, batı ve doğudur. Dört tanede ara yön vardır. Bunlar kuzeydoğu, kuzeybatı, güneydoğu ve güneybatı yönleridir.

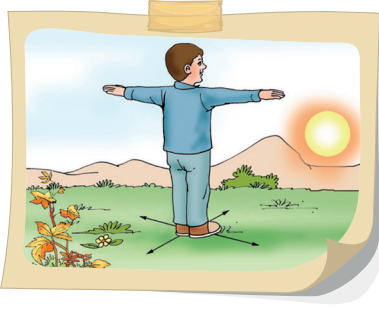
Yön bulmak, çok eski çağlardan beri insanların çok önemseydiği bir bilgi olmuştur. Çünkü evlerine geri dönebilmeyi ya da uzun gemi yolculuklarına çıkmayı ancak yönlerini bularak gerçekleştirebilmişlerdir.

Bazı Yön Bulma Yöntemleri

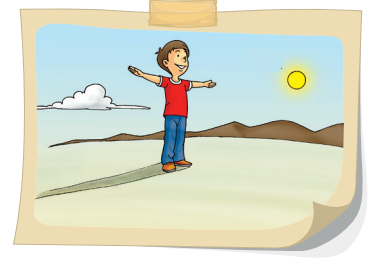
- Pusula
- Kutup Yıldızı
- Güneş
- Ağaçlar ve taşlar
- Karınca yuvaları
- Cami minareleri

Günümüzdeki teknolojik imkânlar kullanılmadan yani cep telefonu uygulamaları, navigasyon cihazları, pusulalar ve diğer yön bulma aletleri keşfedilmeden önce insanlar doğada yönlerini bulmak için çevrelerindeki birçok işaretten faydalanıyordu. Tarih boyunca insanlar Güneş, Kutup Yıldızı, cami minareleri, ağaç ve taşlardaki yosunlar ile karınca yuvalarına bakarak yönlerini bulmuşlardır.

Yönler en güvenilir şekilde pusula ile bulunur. Saate benzeyen pusulanın ortasında sağa sola doğru hareket eden ucu renkli bir iğne vardır. Renkli olan bu uç her zaman kuzeyi gösterir. Kuzey yönünden hareket ederek diğer yönleri belirleyebiliriz. Yüzümüzü kuzeye dönersek arkamız güneyi, sağımız doğuyu ve solumuz batıyı gösterir.

Yönümüzü bulmanın yöntemlerinden biri de Güneş'in hareketlerini gözlemektir. Güneş doğudan doğar, batıdan batar. Güneş'in hareketlerini gözlemleyerek yönümüzü bulmak için Güneş'in doğduğu yöne sağ kolumuzu uzatırsak sağ kolumuzun gösterdiği yön "doğu", sol kolumuzun gösterdiği yön "batı" olur. Önümüz "kuzey" ve arkamız ise "güney" yönünü gösterir.

Geceleri yön bulmak için Kutup Yıldızı'ndan faydalanırız. Halk arasında Demirkazık adıyla da bilinen Kutup Yıldızı, her zaman kuzeydedir ve hiç yer değiştirmez. Ancak Kutup Yıldızı'ndan faydalanmak için gökyüzünün bulutsuz ve açık olması gerekir.

Ağaçlar ve taşların yosunlu tarafı her zaman kuzey yönünü gösterir. Karıncalar çıkardıkları kumları yuvalarının hep kuzey tarafına yığar. Karınca yuvalarının giriş yönü ise hep güneyi gösterir.

Ülkemizde camilerin minarelerindeki kapılar kibleye baktığından güneyi gösterir. Bu bilgiden yararlanarak diğer yönleri bulabiliriz.

Bir cismin öğle vakti gölgesi kuzey yarımkürede kuzeye, güney yarımkürede güneye düşer. Bu yöntem için yaklaşık 1 metre uzunluğunda çubuk gerekmektedir. Bu çubuk yere dikilir ve ardından gölge yönü izlenir. Öğle zamanında gölge en kısa uzunluktadır. Bu en kısa uzunluk, ülkemizde kuzey yönünü gösterir.

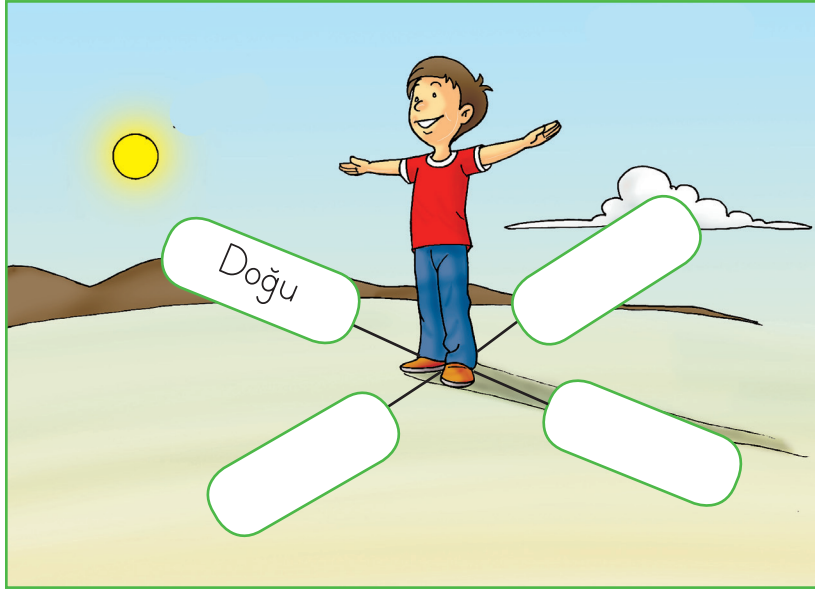

BİLGİ SANDIĞI

Yönümüzü bulmak için doğadan faydalanarak farklı yöntem ve araçlar kullanabiliriz. Günümüzde teknolojik imkânlar sayesinde yönümüzü bulmak daha kolay hâle gelmiştir.

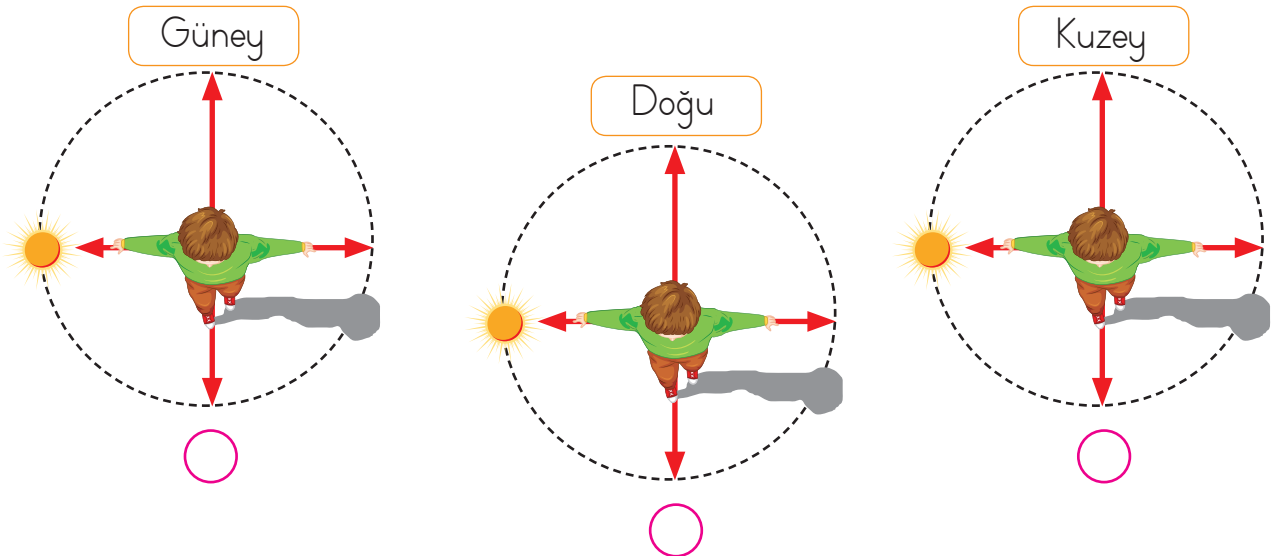
★ Etkinlik-119

Aşağıda verilen görselde Can sağ kolunu Güneş'in doğduğu yöne doğru uzattığına göre diğer yönlerin hangileri olduğunu siz tamamlayınız.

★ Etkinlik-120

Mert sağ kolunu Güneş'in doğuş yönüne açarsa sırtı hangi yöne bakar? İşaretleyiniz.

★ Etkinlik-121

Aşağıdaki cümlelerde noktalı yerleri uygun ifadelerle tamamlayınız.

★ Güneş'in doğduğu yön , battığı yön gösterir.

★ Ağaç ve kayaların yosunlu yüzeyleri gösterir.

★ Pusulayı düz bir yere koyarsak renkli ucu daima gösterir.

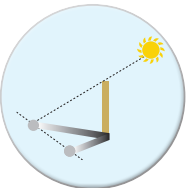
★ Karınca yuvalarının ağızı toprak yığılı kısmı ise gösterir.

★ Kutup Yıldızı daima gösterir.

★ Ülkemizde camilerin minarelerindeki kapılar kibleye baktığından gösterir.

★ Öğle vakti yere dikilen bir çubuğun en kısa gölgesinin yönü gösterir.